

REEDS meer dan vijf eeuwen is Scherpenheuvel een Mariaoord. Volgens de overlevering begon alles omstreeks 1500 op een heuvel tussen Zichem en Diest met een Mariabeeldje aan een eik. Op de plek waar eens die eik stond, werd in 1609 de eerste steen gelegd van de barokke koepelkerk. Pal in het midden van de nieuwe vestingstad die in 1605 stadsrechten verwierf als teken van dank en als eerbetoon aan Maria.

Wat eens een doodgewone eik met Mariabeeld was, groeide in de zeventiende eeuw uit tot de centrale bedevaartplaats van de Nederlanden. Na 1647, stichtingsdatum van Kevelaer, het Duitse 'alternatief' voor Scherpenheuvel, werd de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Scherpenheuvel meer en meer pelgrimsoord voor de Zuidelijke Nederlanden, Keulen en de Beneden-Rijn.

Waterput

Einde achttiende eeuw kreeg de stad het zwaar te verduren en na de Franse bezetting wordt de kerk geplunderd. De eredienst werd in het begin van de negentiende eeuw hersteld. In 1872 werd het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel plechtig gekroond. Een halve eeuw later werd de kerk *basilica minor* of kleine basiliek, een eretitel door de paus verleend aan bepaalde kerken buiten Rome. Vandaag is dit nationale heiligdom nog altijd veruit de populairste bedevaartplaats van ons land.

Scherpenheuvel heeft echter nog meer te bieden. Op een steenworp van de basiliek vind je een paviljoen in rode baksteen. Hier bevindt zich de waterput uit 1632, ruim 62 meter diep. Tot het begin van vorige eeuw stonden de inwoners hier in de rij voor hun drinkwater. Met behulp van een wiel van liefst drie meter diameter dat al trappend in beweging werd gebracht, werd het water geput.

Maria verheft Scherpenheuvel tot stad

Broederschappen van Onze-Lieve-Vrouw trekken jaarlijks te voet naar Scherpenheuvel. Toch is de auto voor velen het middel bij uitstek om dit bedevaartsoord te bezoeken. Wil je dan toch de benen strekken, dan loont de pelgrimswandeling (3 kilometer) de moeite. Wie de trein verkiest, kan in Zichem afstappen en de bewegwijzerde bedevaartroute (6 kilometer) volgen om de scherpe heuvel te bestijgen en via het Zichemse marktplein met zijn 'Witte monument' opnieuw het station te bereiken.

Tom Heylen

Nationaal heiligdom

Het Gulden Vlies, ooit een herberg voor bouwvakkers, nu het oudste gebouw van de stad. © Hugo Maris

Van het feit dat het optrekken van een kerk ook logistiek werd ondersteund, getuigt *Het Gulden Vlies*, als herberg opgetrokken omstreeks 1600. Tijdens de bouw van de kerk overnachtten hier talrijke steenhouwers, schilders en andere ambachtslui. Ook de aartschertogen Albrecht en Isabella logeerden er tijdens hun bezoeken aan de stad. Het is een van de oudste optrekken van Scherpenheuvel en ontelbare bedevaarders vonden er onderdak. Recente bronnen geven aan dat er ooit een onderaardse verbinding was tussen basiliek en *Het Gulden Vlies*.

Wij, Heren van...

Dat Scherpenheuvel onlosmakelijk met Zichem werd verbonden, is veeleer recent. In 1986 werd Scherpenheuvel-Zichem stad. En wie Zichem zegt, herinnert zich misschien nog de televisieserie *Wij, Heren van Zichem*. De serie kon de titel *De Witte* niet krijgen, omdat de rechten toebehooren aan de maatschappij die in 1934 de film draaide met Jefke Bruyninckx in de hoofdrol.

Beelden uit die film zijn nog altijd in het landschap terug te vinden. De Maagdentoren bijvoorbeeld. Een merkwaardig overblijfsel van de Zichemse versterking uit de veertiende eeuw. Dit bouwwerk, opgetrokken in ijzrandsteen gewonnen in eigen streek, was wellicht geen verdedigings- maar een woontoren die macht en rijkdom symboliseerde.

Deze toren aan de oever van de Demer is nu onderdeel van de bedevaartroute, drie kilometer van de basiliek verwijderd. Na enkele honderden meter doemt de kerk op de scherpe heuvel op in de verte. Het stappen waard.

Kerk+Leven is op 20 mei in Scherpenheuvel en Averbode. Heeft u zin om er ook bij te zijn, kom gerust langs bij de onthaalstand. Om 12 uur is kardinaal Danneels voorganger in de basiliek, om 16.45 uur leidt norbertijn Jos Bielen een Mariawake in de abdijkerk.

Een ticket te voet naar Scherpenheuvel, graag. Heen en terug, eerste klas

BEDEVAARTEN te voet naar Scherpenheuvel zijn nog altijd in. Elk jaar vanaf de meimaand tot augustus pelgrimeren duizenden naar Vlaanderens bekendste heuvel. Niet op het parcours van de Ronde van Vlaanderen, wel tussen Diest en Zichem. Drukste periode is van 1 mei tot het Pinksterfeest.

Wie organiseert dit alles? De Broederschap Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel Ruisbroek-Puurs bijvoorbeeld. „Al bijna twee eeuwen”, onderstreept André Suykens van de broederschap. „Jaarlijks trekken we tijdens het pinksterweekend met een honderdtal mensen te voet naar Scherpenheuvel, een tocht van 62 kilometer. De broederschap organiseert, maar iedereen mag meestappen in onze jaarlijkse proces-sie.”

Die duurt wel een heel week-end. 's Vrijdags om halfelf 's avonds start de bedevaart met een eucharistie in de Ruisbroekse Sint-Catharinakerk. „Een half uur later gaan we op stap. We moeten stipt vertrekken, zo niet halen we het niet”, merkt Suykens op. „Vooraf moeten we elke gemeente die we doorkruisen verwittigen en vragen we ook politiebegeleiding. Op sommige plekken is het Rode Kruis present voor eventuele verzorging.”

Zeven stopplaatsen zijn voorzien. Ook hier dient de timing strikt gerespecteerd, want tijdens het pinksterweekend trekken nog altijd vele bedevaarders naar Scherpenheuvel. „We zoeken deze rustpunten in de buurt van een kapel om even te bidden voor onze intenties. Maar ook tijdens het stappen wordt gebeden,” vervolgt de organisator, „om tegen zater-

dagnamiddag twee uur, de aankomst aan de basiliek, de rozenkrans voltooid te hebben.”

Veiligheid boven

„Als kroon op het werk worden de bedevaarders vanaf hun laatste stopplaats tot in Scherpenheuvel begeleid door de muziekkapel van onze Chiroleiding en oud-leden. En dan met de bus terug? Geen denken aan! Te voet, zoals het hoort. Ook dan is de muziekkapel in de laatste rechte lijn present.”

Maar dat is voor de volgende dag. 's Zaterdags is er om twee uur het lof, gevolgd door een douche. Om vier uur wordt de kruisweg gebeden, een uurtje later aangesloten bij de eucharistie in de Mariahal. Om negen 's avonds afspraak in *De Pelgrim*, het ontmoet-

tingscentrum voor de bedevaarders. De volgende ochtend om kwart vóór vijf gebed aan de basiliek alvorens de terugtocht aan te vatten. „Tegen zevenen worden we terug in Ruisbroek verwacht, ditmaal aan de Sint-Caroluskerk. Om de kerk in het midden te houden.”

Een hele onderneming. Het hele parcours wordt enkele dagen vooraf gecontroleerd. „Bouwwerken aan de weg gooien wel eens roet in 't eten”, weet Suykens. „Volgens de wegcode zijn de stappende bedevaarders een voertuig. Voetpaden en fietspaden mogen we dus niet gebruiken. En omleidingen moeten we respecteren.”

Hoe ziet dat voertuig eruit? „Begeleidingswagen op kop, op hoogstens drie meter gevolgd door de stappers. Is de afstand groter, dan durven er wel eens inhalende au-

to's invoegen. Is de afstand kleiner, dan hinderen de uitlaatgassen. Na het voetvolk volgt een bestelwagen met onder meer regenjassen. Een tractor met aanhangwagen vol proviand sluit de stoet af. Voor de verzekering en de wegcode vormt dit hele treintje dus een voertuig.”

Om goed zichtbaar te zijn dragen de stappers in de linkerrij fluojasjes en hebben ze allen een zaklantaarn bij zich met vooraan wit en achteraan rood licht. „Veiligheid is onze grootste zorg”, besluit André Suykens. „Een eenduidige verzekeringspolis zou ons anders wel heel wat slapeloze nachten besparen. Misschien moeten we daarvoor met meerdere organisatoren rond de tafel zitten? Of samen met de verantwoordelijken van *De Pelgrim* onderhandelen met de makelaars?” (TH)